

Programové prohlášení vlády

18. 12. 1925

Slavná sněmovno!

15. listopadu vykonal lid svou občanskou povinnost u volebních urn a zvolil zákonodárné sbory republiky v tom složení, v jakém dnes se scházejí. Svobodnou volbou, provedenou na širokém podkladě všeobecného rovného práva hlasovacího a při soustavě poměrného zastoupení vyslovil lid svou vůli, dal nám důvěru a poctil nás nejvyšším vyznamenáním, jež občanu ve státě může se dostat. Náš demokratický řád volební umožnil občanstvu svobodný výraz politického přesvědčení a vyslovení požadavků snah a tužeb. Tento výsledek voleb chceme a budeme respektovati.

Lid vydal svědectví o značné politické, kulturní a mravní vyspělosti občanstva. Přes 13 milionů hlasovacích lístků bylo odevzdáno v několika hodinách do urn v celé říši. Přes 90% občanstva zúčastnilo se volebního aktu, jistě výkon, který svědčí o velké kulturní vyspělosti. Občanstvo hlasovalo nikoliv, aby provedlo demonstraci, nýbrž aby jasně řeklo, že chce práci a ne rámus, že od zvolených poslanců a senátorů žádá pozitivní práci v parlamentě. Po této stránce jsou vykonané volby výmluvným svědectvím reálního smýšlení našeho lidu, stejně jako jsou výmluvným dokladem dobrých výsledků práce konsolidační a důkazem vzorného klidu a pořádku ve státě.

Všechny volební projevy, programy a sliby jsou svědectvím, že lid bez rozdílu stran chce od nás zde v Národním shromáždění plodnou práci. Volební agitace veškerých kandidujících stran opírala se o praktické postuláty, jejichž splnění předpokládá pozitivní práci parlamentní. Ani jediná strana neodvážila se říci, že jde do voleb jenom za účelem demonstrace. Tento fakt můžeme dojista pokládati za vítězství zásad demokracie a parlamentarismu.

Prvním úkolem všech nás, kteří jsme byli poctěni důvěrou lidu, jest vytvořiti ve sněmovnách podmínky, aby metoda parlamentarismu stala se účinnou a aby Národní shromáždění stalo se schopným plodné práce. Demokracie nemá a nezná zděděných autorit politických. Jedinou autoritou politické demokracie jest majorita. Bylo tedy naším prvním úkolem, abychom vytvořili takovou majoritu, nosnou a schopnou práce, po níž 90% voličů volalo.

A tu jest především vzítí zřetel na výsledek voleb po stránce politického rozvrstvení. Do parlamentu přichází 16 stran, a to v takové proporcí, že ani jediná sama o sobě nemá většiny a nemůže proto sama vytvořiti majoritu a sestaviti vládu. Stav je dokonce takový, že jenom 2 z těchto stran mají něco málo nad 10% hlasů a všechny ostatní pod 10%. Toto značné roztržštění a poměrná slabost stran jest důkazem, že u nás není žádná frakce s to aby sama vnutila ostatním stranám své názory, svou taktiku a svoje požadavky. Při každém takovém pokusu dostala by se okamžitě do rozporu s velikou většinou lidu, zastoupenou ostatními politickými stranami.

Stinné důsledky této roztržštěnosti projevují se ovšem vždy, kdykoli se má vytvořiti nějaké pracovní souručenství, nechť již majoritní či opoziční. A tím také lze si vysvětliti obtíže, které při sestavování majority u nás musíme překonávati, neboť neběží jen o matematický součet hlasů, nýbrž o překlenutí rozdílů, jež plynou z různých programových hledisek, a vytvořiti mezi nimi pracovní dohodu vzájemnou.

Vycházejíce z tohoto základního stavu vytvořily strany, oddané myšlence republiky, pracovní majoritu sněmovní a staly se politickým základem nové vlády.

Vláda považuje za svůj hlavní úkol udržeti pracovní kontinuitu s dílem vlád předchozích, vzešlých z prvního voleného Národního shromáždění. Proto si především připomínáme, které úkoly zůstaly z dřívější nevyřešeny, abychom je na první místo nového pracovního programu zařadili.

S uspokojením seznáváme, že většina úkolů, které si vytkly dřívější vlády, byla již ve velkých rysech splněna a že vlády i sněmovny vykonaly za obětavé podpory všech vrstev obyvatelstva velké dílo výstavby našeho mladého státu. Nebyla to práce snadná. Sedmiletý růst naší republiky, provázený pracovním tvořením nové tradice vládní, zákonodárné i správní, zapadl do doby vzrušeně nejisté a sociálně i hospodářsky rozvrácené, po ohromné světové válce, jaké dějiny lidstva do té doby nepoznaly.

Pracovali jsme na dvou velikých úkolech současně. Na jedné straně odčiňovali jsme strašlivý rozvrat poválečný, zatím co na druhé straně bylo nám klásti základy novému demokratickému státu. Nebylo chleba a práce, národní jmění bylo promarněno na bojištích, hospodářskému podnikání nedostávalo se jistoty a smutný obraz situace doplňovala temnými stíny všeobecná ochablost mravní. Těžko bylo tvořiti nový řád ve zmatcích doby a na troskách tak katastrofálních.

Přese všechny tyto potíže vykonána byla obrovská činnost zákonodárná, zasahující do všech oborů lidské práce. Čas kvapil, jedna nezbytnost hlásila se za druhou, nebylo možno odkládati věci a čekati, nýbrž v horečném tempu musely býti řešeny problémy, před které nás doba stavěla. A nad to nade všechno byli jsme nuceni raziti v mnohém směru úplně nové cesty demokratickému zákonodárství, pro které nebylo ani u nás ani jinde vzoru neb zkušeností.

Naše příští činnost zákonodárná nebude již tak obtížná, spěšná a vzrušená. Navážeme na výsledky práce dřívějších sněmoven, převezmeme směrnice, závazky a přísliby předchozích vlád a budeme pokračovati tam, kde ony přestaly.

Práce, vykonaná v uplynulém sedmiletí, dává nám nyní možnost věnovati se více činnosti vniterné a cílevědomému naplňování forem, vytvořených pro všechny obory života našeho občanstva. Nemáme dosti odstupů, jenž by umožňoval úplný přehled a klidný posudek rozsahu a kvality vykonaného díla. Odstup takový má však cizina zúčastněná na věcech našich jenom nepřímou a sledující naši činnost přísně kriticky. A její úsudky o naší ústavě, o sociálním pojištění, pozemkové reformě, státním hospodářství a stavu měny, podpoře stavebního ruchu, obchodním i průmyslovým vývoji a jiných výsledcích naší práce, jak čítáme je často v projevech státníků a politiků zahraničních, dodávají nám důvěry i přesvědčení, že pracovali jsme správně a že jdeme dobře. Nechceme tím říci, že všechna naše zařízení jsou dokonale bezvadná. Netajíme se jejich nedostatky, jsme si vědomi chyb, k nimž tu a tam u nás došlo. Naproti tomu můžeme však stejným právem říci, že celá naše dosavadní cesta vykazuje vzestupnou linii pokroku k demokracii a humanitě, k míru, spravedlnosti a pořádku.

Nejvřelejší touhou všeho lidstva po krvavé zátopě světové války bylo, docílití podmínek trvalého míru mezi státy a národy. Také my snažili jsme se od prvopočátku pracovati k mírumilovnému soužití republiky s okolními státy. Upravili jsme si postupně styky se všemi svými sousedy a vytvořili jsme si již pevnou tradici pro mezinárodní styky ke všem téměř

státům evropským i jiným. Tak byla vytvořena shoda mezi námi a sousedním Rakouskem, vyjádřená smlouvou, která je od r. 1922 s obou stran loyálně plněna. S Maďarskem došlo po delších obtížích k upravení poměrů do té míry, že hlavní sporné věci byly již vyřešeny. Nyní přistupuje se k postupnému vyjednávání jednotlivých otázek, které nám ještě k vyřešení z mírových smluv zůstaly. S Polskem došli jsme k definitivní úpravě našich společných otázek, vytvořili jsme atmosféru důvěry a v té nyní upevňujeme postupně naše vzájemné vztahy ve smyslu co nejpřátelštějším. Naše poslední smlouvy s Polskem i spolupráce ve věci dohod locarnských je toho důkazem. Naše politika malodohodová s královstvím SHS. a Rumunskem osvědčila se plně v posledních 5 letech. K oběma státům poutají nás svazky opravdového přátelství i společenství našich státních zájmů. Náš stát bude i v budoucnosti trvati neochvějně na dosavadních liniích své středoevropské politiky. Je to zájem náš, našich obou spojenců, klidu a míru střední Evropy a tím zájem Evropy vůbec. Naše spojenectví s Francií, založené našimi styky před válkou a ve válce, bylo znovu slavnostně utvrzeno dohodami locarnskými. Tím nejlépe dokazují, jakého ducha vždy bylo a bude naše přátelství a souručenství s Francií. Po této stránce dlužno stejně podtrhnouti stabilisaci našeho poměru k Anglii a Itálii, jenž právě zmíněnými dojednáními rovněž dostal svůj definitivní výraz přátelství a spolupráce na poli mírové politiky evropské. Velmi důležité je ovšem pro náš stát, že dohodou locarnskou také na dlouhá léta je řešen, upraven a stabilisován náš poměr k největšímu našemu sousedu, Německu. Naše dohoda smířčí a arbitrážní má pro oba státy význam jistě dalekosáhlý, dává výraz mírumilovným snahám obou států a povede v budoucnosti jistě k velmi dobrému sousedskému poměru, který umožní spolupráci ve všech oborech mezistátní činnosti, zejména v oboru hospodářském. Do oboru zahraniční politiky náleží ještě otázka našeho vztahu k Vatikánu. Vláda bude důsledně sledovat linii politiky, kterou měly vlády předcházející. Vztahy dosavadní byly diktovány zájmy státu, byly inspirovány city loyálnosti, dobré vůle a respektu ke všem náboženstvím a církvím, stejně tak jako povinností trvati neochvějně na právech státu a důsledném hájení jeho zájmů. To budou zásady, jimiž se budeme řídit nadále.

V moderní společnosti, komplikované sterými zájmovými a názorovými rozpory, má veškeré občanstvo svrchovaný zájem na tom, aby ve státě zavládal pevný a trvalý právní řád, měnitelný pouze zákonnými akty ve smyslu ústavy. Vláda spoléhá na součinnost Národního shromáždění i na porozumění veškerého obyvatelstva, když v nadcházejícím období bude všemi zákonnými prostředky napomáhati dalšímu klidnému upevňování státní autority a právního řádu. Vláda bude pečovati o to, aby správním poměrům v oněch oborech, kde toho potřeba vyžaduje, dostalo se přiměřené úpravy. K tomu bude především směřovati chystaná reforma správního řízení, sledující zjednodušení veřejné správy státní i autonomní, zejména zavedení župního zřízení v historických zemích a aktivování župních svazů na celém území státním, aby se tím vytvořily vyšší jednotky samosprávy k uspokojení místních potřeb. Stane se tak s náležitým zřetelem jak ke zkušenostem již získaným, tak i k dosavadnímu vývoji veřejné správy z historických zemí. Pokud jde o postavení Podkarpatské Rusi, zůstává směrodatnou ústavní listina a mírové smlouvy

Finanční správa bude budovati na práci všech předchozích vlád, jichž dobré úsilí po úspornosti se projevuje v rozpočtu na rok 1926. Pro finanční politiku zůstává pevnou základnou naše stabilisovaná měna, která nejen že nesmí býti rušena žádným experimentováním, ale které se musí podříditi celá naše finanční politika. V prvních měsících příštího roku zahájí činnost naše Cedulová banka. Zájem stabilisované měny vyžaduje netoliko rovnováhy finanční, jako samozřejmého podkladu, nýbrž i vyváženého poměru mezi hospodářstvím soukromým a hospodářstvím veřejným. Přímá hospodárnost ve veřejné správě jest prvním požadavkem. O každém haléři, vydaném z veřejných peněz, dlužno uvážiti, je-li

prospěch vydání větší, než újma toho, kdo platí daň. Zbytečná vydání vyvolávají tlak právě na nejslabší poplatníky. Z hospodárnění veřejné správy umožní neodkladnou berní reformu, jejímž úkolem je především srovnati veřejná břemena s hospodářskou nosností v zájmu pokroku ve výrobě i blahobytu, zájmu zahraniční soutěže a tím i měny Evropská a světová orientace našeho národního hospodářství předpokládá tím větší vnitřní sílu a soudržnost. Berní reforma musí však přinést i zjednodušení pro úřad a poplatníka, poněvadž složitost všech veřejných povinností udržuje nejen ve službách státu velikou armádu administrativní, nýbrž zatěžuje i podniky i výrobu neproduktivní činností. O berní reformě bude co nejdříve předložena osnova zákona.

Vnitřní zpevnění našeho peněžnictví, uvolnění a zlevnění peněžního trhu, jež jest stejně důležité, jako zmenšení veřejných břemen, zhodnocení ukládacích papírů a peněžní soběstačnost, budou důsledkem veřejné hospodárnosti a musí býti pevným cílem finanční péče. Peněžnictví a úvěrnictví připadá v našem vyspělém a peněžně vyvinutém národním hospodářství význam mimořádně veliký a nerušený chod práce každého podnikatele i dělníka vyžaduje i bezvadně fungujícího peněžnictví, které proto není jen výdělečným podnikatelstvím, nýbrž je velmi citlivým organismem, jenž obstarává nadmíru důležitý veřejný zájem národohospodářský. Úspory to jsou, které tvoří nabídku peněžního trhu a tím spoluurčují i úrok, na němž závisí podíl práce z podnikového výnosu. Stát a veřejné svazky nesmí úvěrem odčerpávati nepoměrné částky nových přírůstků kapitálových, vytvořených rovněž úsporami, poněvadž tím se působí nedostatek kapitálu pro podnikání, zdražuje se úrok na úkor pracovního podílu, znehodnocuje se ukládací papír a znesnadňuje se i veřejný úvěr produktivní. V linii stabilisované měny jest po stránce formální jak požadavek bilančního pořádku soukromých podniků, tak definitivní právní úprava státního rozpočtu, účetnictví a hospodářství.

Po stránce materiální je tu mimo jiné velmi pilný požadavek definitivní úpravy poměrů státních zaměstnanců. Tuto úpravu platů jsme slíbili státním zaměstnancům před ukončením posledního zasedání poslanecké sněmovny, když ji nebylo už možno projednati z technických důvodů. Danému slíbu v plném rozsahu dostojíme. Chceme co nejlépe upravit platové poměry všech kategorií státních úředníků a zřízců, jakož i všech učitelů. Jsme si vědomi důležitosti tohoto problému, poněvadž spořádaná a bezvadně fungující správa jest páteří státu. Vláda očekává od sněmoven Národního shromáždění, že v zájmu finanční rovnováhy vyřídí předlohy, které budou zabezpečovati také úhradu nového požitkového systému.

Veškerým otázkám, souvisícím s povznesením výroby zemědělské, živnostenské i průmyslové, jakož i s rozvojem obchodu, chce vláda věnovati největší pozornost. Péče o zemědělství bude úměrná jeho významu a převážně zemědělské povaze našeho státu. Naše samostatnost uložila zemědělství novou orientaci a pozemková reforma jest jednou z velikých akcí v jejím směru. Vyrostla z pevného odhodlání opřít naši zemědělskou výrobu pevněji než dosud o malého a středního zemědělce v duchu skutečné hospodářské demokracie. Pozemková reforma bude v historických zemích na zemědělské půdě zabrané s největším urychlením zakončena. Těžiště práce přídělové přenáší se na Slovensko a Podkarpatskou Rus, aby také tam bylo zlidovění půdy dokončeno s bedlivým zřetelem ke zvláštním potřebám těchto zemí. Vláda bude pečovati o větší rozmach kolonizace na zabrané půdě a o usnadnění úvěru pro nemajetné přídělce půdy. Pro východní území státu má zvláštní význam zejména rentový pakt, který umožní i zcela nemajetným uchazečům splacení přídělové ceny ve 20 letech. Tomuto cíli slouží vládní osnova zákona, která byla již v minulém období předložena Národnímu shromáždění a která bude nyní obnovena. Pro provádění pozemkové reformy na

půdě zemědělské, zejména lesní, připraven bude další program, který především přihlíží k soustavnému provádění akce pro zestátnění zabraných lesních komplexů.

Zvláštní péče bude směřovati k zabezpečení zaměstnanců přejímaného zabraného majetku, zejména také při kolonizaci. V souvislosti s pozemkovou reformou klade vláda důraz na rozřešení otázky prodloužení nucených pachtů a na zákonnou úpravu otázky pachtovní vůbec. Aby docíleno bylo žádoucí úplné soběstačnosti naší výroby, jest třeba, aby zemědělství byly zajištěny všechny technické i ekonomické podmínky prosperity. Nové rozdělení půdy, přivoděné postupnou likvidací latifundia, vyžaduje, aby veškerá opatření pro rozvoj a ochranu výroby zemědělské byla dokonale vybudována, přizpůsobena hlavně malému a střednímu zemědělci, ať již v oboru zemědělského školství, výzkumnictví a družstevnictví, nebo v oboru zemědělského úvěru a akutní otázky zcelování pozemků. Vláda jest si vědoma, že teprve souhrn těchto opatření zajistí výsledky pozemkové reformy a v pravém světle ukáže, že tato reforma přes projevené obavy byla řešena též v soulase se zájmy spotřebitelů, hospodářského průmyslu a zaměstnanců. Nebyla tu jen řešena naléhavá otázka sociální, nýbrž především vykonali jsme práci národohospodářsky zdůrazněnou a celku prospěšnou. Jsouc více než kterýkoli jiný obor podnikání závislé na vlivech živelních a odkázáno na stálý zápas s přírodou, má zemědělství nejenom nárok na podporu svého vývoje, nýbrž i na vydatnou ochranu před škodami živelními. K tomu budou směřovati další úpravy vodních toků, podporování elektrisace také na venkově, jakož i zavedení živelního pojišťování. Vláda se vynasnaží, aby pokračovala v úsilí po včlenění našeho hospodářství do hospodářství světového a umožnila v plném rozsahu návrat do normálních poměrů. Za tím účelem učiněna budou všechna nutná opatření administrativní i zákonodárná, zejména také v oboru živnostensko-právním. Budou podporovány všechny snahy nesoucí se ke zvelebení živností, obchodu a průmyslu. V nejbližší době bude předložena osnova zákona o nekalé soutěži, sledující ochranu a podporu solidního podnikání, zákona o podomním obchodu a řada jiných osnov v oboru živnostensko-právním, jimiž se vyjde vstříc důvodným přáním stavu živnostenského, zvláště pokud jde o reformy živnostenského řádu a péči o povznesení stavu po stránce hospodářské a didaktické. V zájmu kulturního a hospodářského povznesení živnostnictva budeme pečovati, aby organizace služby živnostensko-zvelebovací byla dovršena a zejména náležitě upravena se zřetelem na Slovensko a Podkarpatskou Rus, jakož i aby instituce jak státní, tak autonomní, které sledují účely živnostensko-zvelebovací, byly pro své úkoly náležitě vybaveny. Při tom bude vzat náležitý zřetel zejména také na průmysl domácí. V oboru živnostenského družstevnictví, úvěrnictví bude dále prohlubována a doplňována úvěrní organizace družstevní, dovršená založením jejího peněžního ústředí. Při tom bude dbáno zvláštních potřeb Slovenska a Podkarpatské Rusi. Po stránce výrobní bude nadále pomáháno účelnému provádění technického zdokonalení výroby živnostenské pomocí družstev k nákupu strojů. Rostoucí význam živnostenského a průmyslového výstavnictví vyvolává potřebu vhodné regulace. Nebude opominuta účelná reforma obchodních a živnostenských komor.

Rozvoji zahraničního obchodu, který jest nejdůležitějším činitelem v naší platební bilanci, bude věnována zvláštní péče. Ve smluvní úpravě obchodních styků s cizinou bude cílevědomě pokračováno a usilováno o vytvoření nezbytných vnitřních předpokladů. Tak stane se zejména v oboru celním budováním nového autonomního celního tarifu v duchu spravedlnosti a rovnocenného hodnocení všech příslušných hospodářských a sociálních zájmů. Podrobné obchodní smlouvy, zasahující i do úpravy cel, uzavřeli jsme dosud s Francií, Itálií, Rakouskem, Španělskem, Polskem a Belgií. Jednáme právě se Švýcarskem, zahájili jsme, dosud však neskončili, jednání s Maďarskem a připravujeme zároveň pro nejbližší dobu celně tarifní jednání s Německem a královstvím SHS. Sít našich rámcových obchodních smluv,

často velmi podrobných, jest v Evropě již téměř úplná. Pokud jde o její doplnění zvláště též v poměru ke státům zámořským, jsou podniknuty příslušné přípravné kroky a již dnes je v proudu řada dalších jednání. Vedle toho bude pokračováno intenzivně v běžné, často drobné, ale nezbytné práci na podporu vývozu, aby byla udržena dosavadní a získána nová odbytiště naší výroby.

Sem náleží zprostředkování informací a direktiv zahraničním i domácím interesentům v zahraničním obchodě, další vytváření soustavy našich konsulárních úřadů, podpora domácích i zahraničních organizací, sloužících zahraničnímu obchodu, povzbuzování a podpora odborného tisku, věnujícího pozornost těmto úkolům, účast na veletrzích, účast na výstavách v cizině atd.

Ve všech těchto oborech chceme prohloubiti posavadní činnost a vésti ji co nejúčelněji v přesvědčení, že tak vynaložená práce bude míti blahodárný vliv na hospodářský život domácí. Též cizinecký, turistický a lázeňský ruch, tvořící důležitou složku platební bilance, bude podporován ve svém rozkvětu. Jsouce přesvědčeni, že problémy hospodářské vyžadují zvláštní opatření při svém řešení, budeme v míře co nejrozsáhlejší apelovati na spolupráci všech činitelů hospodářského života.

Jednou z nejdůležitějších tepen našeho průmyslu, obchodu i zemědělství jsou železnice. Vláda bude i nadále pečovati o jejich všestranný a nerušený rozvoj. Naše železnictví dospělo již na úroveň poměrů mírových. Doprava funguje ve svém celku téměř bezvadně, státní železniční správ a vykonala řadu úkolů, které směřovaly k tomu, aby železnictví bylo vzpruhou výrobního i hospodářského života. Sem náleží zejména značné snížení tarifů, přivoděné jednak snížením přepravní daně, jednak rozsáhlou deklasifikací zboží a propočítáním tarifů s tratěmi zestátněných velikých soukromých drah, nemalý význam v tomto směru má i provedené zestátnění místních drah a zavedení barému státních drah na těchto tratích.

Správa železniční jest hotova i nadále vycházeti vstříc oprávněným požadavkům výrobních stavů. V ohledu investičním jest odhodlána přihlížeti také k potřebám krajů hospodářsky méně vyspělých, i když vyhovění jednotlivým požadavkům nebude vždy znamenati prospěch pro podnik státních drah, majíc na zřeteli národohospodářské poslání železnic: přispívati k rozkvětu těchto krajů i za cenu obětí.

Státní správa železniční připravuje reformu tarifní, která má železniční tarify přizpůsobiti změněným poměrům výrobním a obchodním.

Máme na paměti, že přičlenění Slovenska a Podkarpatské Rusi k našemu celkovému hospodářskému organismu vyžaduje zvláštní péče. Tomu bude na poli železnictví vyhověno jednak zestátněním Košicko-Bohumínské dráhy, pro něž jsou nutné předpoklady získány, dále pak opatřeními tarifními, která mají východní části republiky přiblížiti krajům západním.

V zestátněvacím programu místních drah - v první řadě slovenských - bude intenzivně pokračováno. V akci na doplnění sítě železniční na Slovensku přistupuje k vystavěné již dráze Zvolen-Krupina nová dráha Veselí n. M.-Nové Město n. V., u níž lze s dostavbou alespoň některých úseků počítati v příštím roce. Další program výstavby nových drah na Slovensku obsahuje jako nejbližší body ovšem v mezích finančních prostředků dráhy Handlová-Horní Štubňa a Červená Skála-Margecany.

V technickém zdokonalování státních drah učiněn byl důležitý krok přípravou elektrisace. Jest rozhodnuto v nejbližší době provést elektrisaci pražských nádraží a traťových úseků, které k pražským nádražím přiléhají. Další etapou bude elektrisace některé trati s hustou dopravou jakožto trati zkušební. Státní správa železniční bude pokračovati jako dosud intensivně ve věcech sociální péče o své zaměstnance. Zejména bude se starati o náležité ubytování svých zaměstnanců, a to opět především na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Správa poštovní a telegrafní pokračovati bude v soustavném budování svých zařízení po stránce provozní i technické. Bude pečovati o zlepšení poměrů dopravních se zvláštním zřetelem k vymoženostem technické vědy i k požadavkům účelné tarifní politiky.

Poštovní úřad šekový bude jak co do správy, tak i co do rozsahu působnosti dále budován. V oboru radiotelegrafie a radiotelefonie bude hlavní snahou poštovní a telegrafní správy postavit se po bok státům v tomto směru nejvyspělejším, zvláště vybudováním nejmodernějších silných stanic vysílacích.

Vláda bude míti na zřeteli, aby využila finančních prostředků, které jí budou k dispozici ku provádění staveb, které jednak z důvodů hospodářských, jednak v zájmu státního podnikání a správy jsou žádoucí. Při tom bude přihlížeti k tomu, aby se dostalo zaměstnání stejnoměrně všem odvětvím výroby, která zde přicházejí v úvahu. V oboru staveb pozemních postará se předně o postupnou výstavbu definitivních budov pro ústřední i podřízené státní úřady a ústavy, které dosud umístěny jsou neúčelně a neekonomicky na úkor vzorného běhu státní administrativy. Zejména však budovám pro účely školské věnovati bude vláda obzvláštní péči. Rovněž bude pokračováno ve stavbě obytných budov pro státní i jiné veřejné zaměstnance. Vláda vbrzku předloží zákonodárným sborům nový jednotný stavební zákon pro celé území státní, vyhovující všem moderním požadavkům. Dbajíc významu vodního hospodářství, bude vláda větší měrou rozvíjeti činnost zejména soustavným prováděním staveb regulačních a zajišťovacích proti škodám, způsobeným živelními pohromami a k ochraně osídlených míst, ohrožených komunikací a hospodářských pozemků. Hospodárné využití vodní energie vyžaduje budování údolních přehrad, aby zadržené škodlivé vody mohlo býti využito v zájmu plavby, zemědělství a průmyslu. Chceme opatřiti dostatek hybné energie pro celé státní území. Proto budeme pokračovati v provádění soustavné elektrisace. Přikročíme také k řešení problému pro stát a zvláště zemědělství nejvýše důležitého, jímž jest vlastní výroba dusíku. Budeme hleděti využití výhod vodní dopravy se zvláštním zřetelem na Dunaj. Dobudování přístavu v Bratislavě a Komárně a poskytnutí potřebných výhod celních zřízením svobodných pásem v přístavech nepustí vláda se zřetele. Naše silniční tepny budou dále upravovány za použití nejnovějších technických metod. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi bude pak pokračováno v postupném budování magistralních silnic

Nemenší péče věnována bude důležitým stavbám mostním. K životním otázkám moderního státu patří dnes ovládnutí vzdušného prostoru a proto nutno též veškerou péči věnovati rozvoji našeho civilního letectví. Vláda bude tu pokračovati jak na vybudování vnitřní letecké dopravy, tak na vhodném připojení na dopravu mezinárodní zakládáním a moderním vyzbrojením potřebných letišť. Rovněž o automobilismus bude postaráno novým automobilovým zákonem, aby docíleno bylo příslušnými předpisy zvýšení bezpečnosti této moderní dopravy. Veškerá snaha věnována bude hospodárnému využití přírodních pokladů našeho státu, při čemž bude pokračováno ve studiu hospodářských forem tohoto podnikání pro stát nejpříznivějších. Pokud jde o státní báňské a hutní závody, bude vláda hleděti žádoucími investicemi a účelnou organizací provozu upevniti a zajistiti schopnost jejich konkurence na hospodářském trhu. Se zajištěním bezpečnosti pracovníctva v dolech a hutích

bude snahou vlády nadále zlepšovati poměry zaměstnanců těchto podniků jak ve směru materiálním, tak hygienickým a sociálně-kulturním. Působnost podnikových rad bude dále vybudována. Vrcholem sociálně-politické činnosti republiky bylo velké dílo sociálního pojištění dělnického, které bylo doplněno uzákoněním pojištění osob samostatně hospodařících pro případ stáří a invalidity. Novému období správnímu náleží, aby tyto dva zákony, vzbuzující pozornost a souhlas ciziny, byly provedeny. Jak známo, zákon o pojištění dělnickém nabude účinnosti dnem 1. července příštího roku. Aby potřebné přípravné práce byly včas provedeny, byl jmenován zvláštní přípravný sbor, který právě zahájil činnost. Aby také zákon o pojištění osob samostatných co nejdříve mohl nabýti účinnosti, bude přípravný sbor jmenován v nejbližších dnech. Zbylo nám ještě zabezpečiti osoby přestárlé - osnova příslušného zákona jest již připravena pro parlamentní projednání - abychom mohli říci, že o každého pracujícího člověka jest postaráno pro případ jeho pracovní nezpůsobilosti. Úrazové pojištění jest třeba rozšířiti a unifikovati. Stejně je nutná úprava nemocenského a pensijního pojištění soukromých úředníků a zřízců. Na obou dílech se pracuje. Rovněž jest předmětem jednání v ministerstvu sociální péče úprava vhodného starobního a invalidního pojištění žurnalistů. Zákonná ochrana pracovního poměru zaměstnanců bude doplněna uznáním právní závaznosti kolektivních smluv. Příslušná osnova jest již připravena. Vláda zamýšlí pak rozříštěné zákonodárství dělnické sjednotiti ve zvláštním zákoníku práce. Jsouc přesvědčena, že pokrok sociálně-politický vyžaduje, aby všechny země, žijící v poměrech v podstatě podobných, byly ovládnány podstatně stejnými zákony, bude vláda i nadále podporovati snahu mezinárodního úřadu práce o zmezinárodnění zákonodárství sociálně-politického. Po stránce administrativní zamýšlí vláda i nadále podporovati dělnické družstevnictví. Ohledně péče o mládež bude nutno řešiti otázku zákonné úpravy ochranné výchovy, která byla již delší dobu předmětem úvah a porad odborníků v kruzích úředních a mimoúředních.

Jedním z nejtěžších problémů, jež vyvolala válka a jímž trpí doba poválečná, je bytová krise. Republika Československá nelekla se velikých obětí, aby jí čelila. Přes to, že na tomto poli bylo vykonáno velmi mnoho ve všech částech republiky, nedocílili jsme na trhu bytovém rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, jako jí nebylo docíleno ani v jiných zemích, nezatížených tak, jako jsme my. Je proto i nadále nezbytno napomáhati tavebnímu ruchu v rozsahu, jakého vyžadují zlepšené poměry, způsobené stabilisací měny a s tím spojenou stabilisací stavebních nákladů. Vláda předloží Národnímu shromáždění osnovu zákona a poskytne možnost podrobné rozpravy o tomto ožehavém tematě, zajímavajícím celou naši veřejnost.

Dokud nebude odstraněna úplně disparita mezi cenami životních potřeb a průměrnými důchody pracujících vrstev, budeme sledovati cenový vývoj životních nezbytností a starati se o to, aby byly pohotově v dostatečném množství za ceny přiměřené a dobré jakosti. Budeme se o to přičiňovati při uzavírání obchodních smluv, při regulaci vývozu a dovozu, při úpravě celních otázek, veřejných poplatků, dopravních tarifů atd.

Mezi nejcennější statky národní a státní patří zdraví lidu. Proto budeme se i nadále starati o veřejné zdravotnictví. Především bude potřeba projednati osnovu zákona o potírání nakažlivých chorob, o dozoru nad potravinami, o úpravě lékařské praxe a o lékařských komorách. Kromě toho jsou připraveny zákony o lékárnictví i obchodu s léčivými, o poskytování pomoci při porodu, o lázních a ochraně léčivých pramenů. Lázeňské otázky věnována bude plná péče i ve všech jiných směrech.

Další úkol nastává vládě s vybudováním státního zdravotního ústavu a jeho filiálek v jednotlivých zemích republiky. Moderní tento ústav bude základnou boje proti tuberkulóze,

pohlavním chorobám a ostatním lidovým nemocem, z nichž zejména trachom na Slovensku a Podkarpatské Rusi náleží k největším útrapám tamního občanstva.

Zdravotní poměry na Slovensku a Podkarpatské Rusi vyžadují zvláštní péče státní správy, která bude dbáti, aby netoliko státní zdravotní ústavy, ale i ústavy autonomní potřebnou měrou se rozvinuly. Předmětem zvláštní péče naší bude řešení otázky populační i další problémy sociální hygieny. Zvýšená pozornost bude pak věnována asanaci měst a obcí a požadavkům hygieny bytové, průmyslové a živnostenské. Na poli tělovýchovy pokračováno bude v dobudování státního ústavu tělovýchovného.

Jako v jiných oborech státní správy bude pokračovati vláda také v oboru školském, osvětovém i kulturním v provádění programu, který si vytkla vláda předešlá. Cílem veškeré školské výchovy jest vychovati občany ušlechtilé vzájemně snášenlivé a vyzdobené všemi ctnostmi demokratických republikánů. Tento úkol může splniti škola jen tehdy, je-li chráněna přede všemi nepovolanými vlivy. Jen k takové škole mohou míti důvěru rodiče všech dětí a jen taková škola může přiněsti prospěch státu i všemu občanstvu.

Vláda se vynasnaží doplniti síť škol národních, zvláště pak občanských, v celém státě. Neboť právě škola občanská s účelně upravenou vyučovací osnovou musí dojíti u nás největšího uplatnění. To týká se zejména rozvoje občanských škol na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Předloží proto vláda co nejdříve osnovu zákona o školních újezdech, kterou bude upraven náklad na školství občanské.

Reforma středního školství, delší dobu chystaná, jakož i reforma vzdělání učitelstva škol národních jsou zralé k provedení. Velké tyto reformy, týkající se středního školství, musí míti na zřeteli zájem jak nejširších vrstev občanstva, tak nejvyšší cíle národní kultury. Jsou velmi důležité a proto musí být prováděny rozvážně.

Odbornému školství, které jest na potěšitelném stupni vývoje, bude věnována další péče, zvláště aby akce zestátnovací zdárně pokračovala. Nemenší péče bude věnována školám pomocným a pokračovacím, k jejichž rozvoji je třeba, aby byly zveřejněny a finančně zajištěny.

Pokud jde o vysoké školy československé, budeme dále dbáti, aby zařízení vědeckých ústavů vysokoškolských bylo zdokonalováno. Bude také pečlivě shromažďován materiál pro reformu vysokoškolského studia.

Ve všeobecných otázkách osvětových vynaloží vláda veškeré úsilí k podpoře literatury a umění, sledujíc jednak podporování nových snah, jednak navazujíc ve všech směrech na osvědčené formy dosavadního národního umění.

V řešení otázek, vyplývajících z poměrů mezi státem a církvemi, bude vláda pokračovati co do obsahu i metod v postupu vlády předešlé.

V oboru justice bude vláda pečovati o právní ochranu obyvatelstva a bděti nad nestranným konáním spravedlnosti. Nejednotnost zákonodárství, která dosud působí obtíže, bude odstraňována se vším úsilím. Vláda připraví především novou kodifikaci občanského a trestního zákoníku. Lze očekávati brzké jejich vypracování, když vědecké práce přípravné jsou již vykonány. Nový trestní řád již se sepisuje. Řada jiných prací chýlí se ke svému ukončení, a to jak v oboru soudního, exekučního a konkursního řádu, tak i v oboru práva

knihovního. Naléhavé potřeby sociální vedou k tomu, aby dosud platný zákon o obchodních pomocnících byl nahrazen moderním poměrům odpovídajícím zákonem o služebních poměrech zaměstnanců ve vyšších službách soukromých. Vláda bude pečovat, aby i tam, kde nejsou živnostenské soudy zřízeny, bylo lze spory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci projednati způsobem, kterým jsou projednávány u živnostenských soudů. Důtklivým přáním uměleckých a literárních kruhů vyhoví nová úprava práva autorského. Kruhy průmyslové a obchodní mohou počítati s tím, že snaha po vykonatelnosti našich exekučních titulů v cizích státech bude stupňována. Výkonu trestu a moderní úpravě vězeňství bude věnována potřebná péče, zvláště pokud se týče trestanců mladistvých a všech osob polepšení schopných. V oboru správním bude opatřeno vše, čím by se soudní řízení urychlilo a zjednodušilo. Speciální úkol má justiční správa na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v otázce rychlé úpravy katastru a opatření spolehlivých vložek pozemkové knihy k ulehčení hypotekárního úvěru.

Armáda Československé republiky zůstává nadále výrazem naší samostatnosti a záštitou naší bezpečnosti, i když se snažíme hledati zabezpečení státu v první řadě na poli mezinárodních dohod a arbitráže. Radujeme se z úspěchů, kterých jsme za několik let budováním armády docílili, a u vědomí velké odpovědnosti chceme na nastoupené cestě pokračovati. Vláda bude pečovat, aby nezbytná břemena, jež jsou s udržováním národní obrany spojena, byla úměrná hospodářské nosnosti obyvatelstva. Chceme s náležitým urychlením provésti veškerá opatření k postupnému snížení zákonné presenční služby vojenské, aniž bychom tím ohrožovali možnost vlastní obrany a snižovali intenzitu a spolehlivost její. Jsme si vědomi, že toho docílíme jedině rozšířením a prohloubením branné schopnosti národa a proto chceme řešiti otázku vojenské předběžné výchovy. Vláda bude pokračovati ve studiu všech námětů, jež směřují k reformě branné a zmírnění břemen vojenských.

Dosavadní činností dali jsme pevný základ pro svoji politiku sociální, kulturní a hospodářskou v našem státě. Mnoho bylo vykonáno, ale ještě více úkolů čeká nás. Státní organismus jest živý a jeho úkoly jsou nepřetržité. K této další práci jest třeba součinnosti, proto politická výchova naše musí směřovati v první řadě k pěstění snášlivosti, to znamená k většímu respektování přesvědčení druhého, k vzájemné úctě a odstraňování nenávisti, ať vychází z pohnutek sociálních, náboženských nebo národních. Nenávist byla dosud, bohužel, mocným činitelem v dějinách lidstva, avšak nevytvořila nikdy nic pevného a trvalého. Kdyby energie, která dnes u nás vyplývá jest touto nenávistí, věnována byla práci hospodářské, sociální a kulturní, vytvořili bychom ze svého státu zemi, vzornou po všech stránkách. To znamená pro nás, že musíme naše strany vychovávat k větší snášlivosti a potírati každý šovinismus, ať politický, kulturní nebo nacionální.

A jestliže zjevy, kterých jsme byli svědky zde, snad by mohly svědčiti o tom, že lid nepřeje si nic jiného, než aby mandátů bylo používáno k demonstracím, pak musím říci, že tomu tak není, neboť ani jedna strana v tomto parlamentě neodhodlala se, aby demonstraci prohlásila za svůj program.

Všichni ti voličové sem poslali své zástupce, aby se zde v Národním shromáždění pracovalo, těch 13 milionů hlasovacích lístků bylo legitimací pro práci a ne pro demonstraci a pro negaci. Jest to paskvil, jest to porušení slibu, který byl dán lidu. Nenávist byla doposavad velmi silným činitelem, ale nenávist ještě nic nestvořila.

Pánové, nedejte se mýliti - a my se nedáme mýliti - žádnou záští. Tu stojíme a tu zůstaneme. Po snášlivosti volá dnes celá Evropa a tato občanská ctnost jest jediným prostředkem ke zhojení ran zasazených lidstvu světovou válkou. Ano, válka zmobilisovala vášně, nenávist,

sobectví a tím vyvrcholila dílo zkázy a zhouby. Toto jsou jen slabé reflexe toho, nic více. Všichni ti, kdo ve světové válce vzbouřili nízké pudy lidstva, byli potrestáni, zdrzeni a budou zase zdrzeni. Ano, sláva republice. Lid, který nás poslal sem, chce práci, chce mír, chce chleba. Tohoto míru můžeme dosíci jenom snášenlivostí, dohodou a proto my budeme mobilisovati moudrou rozvahu a organisovati vzájemnou snášenlivost, jako nutný předpoklad klidu a pořádku, abychom dospěli k plodné práci a míru.

Proto my zůstaneme věrni té cestě, kterou po 7 let jsme šli. Tehda, kdy Evropa stála v plamenech, my řekli, že náš stát bude pevným pilířem míru. Když kolem nás byly vraždy, rozvraty, revoluce a zločiny, u nás byl klid, pořádek, a tato linie politiky bude naším programem nadále. My neustoupili, když svět se bořil, my neustoupíme ani nyní. Důvěra lidu, který nás sem poslal, nesmí býti a nebude zklamána. Naším cílem jest blaho lidu a štěstí této republiky. Ať žije!

Přednesl ministerský předseda Antonín Švehla